

TWEE STUDENTES OP DE AS VAN HET KWAAD

Het is vredig op de as van het kwaad. We zitten te praten onder de beschermende bladeren van een oude fruitboom. De tuinman brengt ons wat verschrompelde maar zoete bramen en de vogels versieren het gesprek met een vrolijke ondertoon. Een gesprek tussen twee studentes. De een houdt van familiefeestjes. De ander van de Melkweg. De een draagt vol overtuiging haar hejab. De ander omdat het verplicht is. De een woont in Amsterdam. De ander in Teheran. Ylva en Fatima in gesprek met Nobiles journalist Ludo Hekman.

TEKST LUDO HEKMAN BEELD TOM VAN DE BEEK

De ontmoeting tussen Ylva en Fatima vond plaats in het kader van de studiereis 'Salam Iran!'. Dit initiatief van twee freelance journalisten (Ludo Hekman en Karel Smouter) bracht moderne & traditionele, jonge & oudere Iraniërs in contact met een groep Nederlandse studenten uit verschillende disciplines. Doel van de reis was een genuanceerde kennismaking met dit fascinerende maar complexe land. De reis voerde langs de moderne kunstscene van Teheran, de orthodox-religieuze scholen van Qom, de oud-Perzische woestijnstad Yazd en de bruggen en paleizen van het mondaine Esfahan. Reacties en verslagen van deelnemers staan op www.llink.nl/salam-iran.

Het gesprek speelt zich af in het kloppende hart van de shi'itische islam. De heilige stad Qom, centraal Iran. Het is 35 graden. Natuurlijk kennen we de beelden van Iran: het is een gevaarlijk land wat geregeerd wordt door religieuze fanatici, haar bevolking onderdrukt en niets liever wil dan een atoombom om haar grote woorden kracht bij te zetten. Maar hoe dichterbij we komen, hoe verder weg die beelden lijken. Ze verdwijnen niet, maar ze passen niet meer in de simpele tegenstelling tussen goed en kwaad.

Is het leuk om student te zijn in Teheran? Zijn er bijvoorbeeld veel feestjes?

Fatima: "Dat is heel verschillend. Vaak gaan we hangen in een van de stadsparken of organiseren we thuis een feestje. Maar we hebben ook bioscopen en theaters waar we naar toe kunnen gaan. De feesten zelf zijn heel verschillend en het hangt van je culturele achtergrond af welke feesten je bezoekt. Ik ga meestal naar familiefeestjes. Soms word ik uitgenodigd op feesten van vrienden. Maar ik moet eerlijk zeggen, dat gebeurt niet zo vaak. Men weet dat ik traditioneel ben, bovendien is het mijn eerste jaar in Teheran en het heeft ook met mijn karakter te maken."

Hoezo?

Fatima: "Ik ben een beetje introvert."

Zou jij hier kunnen studeren, Ylva?

Ylva: "Er zijn grote regionale verschillen. Maar in steden als Esfahan of Teheran zou ik dat wel kunnen, daar is namelijk veel diversiteit. In Qom zou ik het een stuk moeilijker vinden. Ik zou het heel boeiend vinden om een jaar als exchange student naar Iran te gaan, maar dan in een stad als Teheran en niet langer dan een jaar. Ik zou mijn familie en vrienden enorm gaan missen."

Is dat de enige reden waarom je twijfelt?

Ylva: "Nee, ik ga graag uit en geniet enorm van een avondje dansen. Dat is hier verboden. En ook die hoofddoek zou me

gaan frustreren. Ik ben niet religieus, door die hoofddoek krijg ik het gevoel dat ik niet kan zijn wie ik ben. Uiteindelijk is dat de belangrijkste reden. Dat ik verwacht hier niet mezelf te kunnen zijn."

Fatima: "Ik kan me dat voorstellen. Mensen hebben vrijheden nodig. Als ik naar een samenleving ga waar de regels strikter zijn, bijvoorbeeld het Afghanistan zoals het was onder de Taliban, dan zou ik me ook onvrij voelen. Ik zou ook niet kunnen leven in de tijd van mijn grootouders."

En andersom, zou je in Nederland kunnen leven, Fatima?

Fatima: "Ik ben er nooit geweest, maar ik zou heel leuk vinden om die nieuwe cultuur te leren kennen. Ik heb wel gehoord dat de Europeanen erg liberaal zijn. Ik ben benieuwd in hoeverre ze mij zouden accepteren. Want als ik zou gaan, zou ik mijn hejab natuurlijk meenemen. Ik weet bijvoorbeeld dat ze mij op de universiteit van Parijs niet zouden accepteren. Dat maakt het lastig. Hoe het in Nederland is weet ik niet."

Hoe zit het eigenlijk met de liefde in Iran?

Fatima (lachend): "Talking about love... Daar kan ik niet zoveel over zeggen. Ik vind mezelf nog een beetje te jong om te trouwen. En de verliefdheid die ik tot nu toe voelde vond ik altijd een beetje kinderachtig. In ieder geval heb ik het nooit serieus genomen. Ik probeerde het in mezelf te houden, juist omdat het kinderachtig voelde. Ik heb er dus geen uiting aan gegeven. Waarschijnlijk heeft niemand er wat van gemerkt."

Hoe denk je te weten wanneer het wel serieus is?

Fatima: "Ik weet het niet, ik denk dat ik het wel zal voelen." Ylva: "Kun jij eigenlijk zelf een man kiezen?" Fatima twijfelt. "In Iran zijn er twee soorten huwelijken. Sommige huwelijken worden voltrokken zonder dat men elkaar heeft gezien. Er is dan geen ruimte voor dating. In onze tijd is dat veranderd. Tegenwoordig nemen veel moderne Iraniërs ruim de tijd om elkaar te leren kennen. Maar ik kom uit een traditionele familie. In de kring van mijn ouders willen de families eigenlijk eerst een soort overeenkomst zien. >>

Fatima Tofiqi(links)
 Geboren: Qom 1985
 Studie: BA english literature in Qom / MA english literature in Teheran

Ylva van de Berg(rechts)
 Geboren: Amsterdam 1978
 Studie: Taal en cultuur in Utrecht / minor: conflictstudies

Wie wil studeren in Iran moet van goeden huize komen. Er zijn maar weinig plekken en het toelatingsexamen is een enorme drempel. Slechts 10% van de kandidaten komt door deze fase. Sommige studenten reserveren een jaar om zich er op voor te bereiden. Naast deze mogelijkheid zijn er telkens meer semi-private instellingen voor hoger onderwijs. Kosten van deze instellingen voor hoger onderwijs zijn wel een stuk hoger. De universiteiten staan onder staatstoezicht en het curriculum (zeker van de niet-exacte vakken) is behoorlijk gewijzigd na de revolutie van '79.

Iran in cijfers

- 70 miljoen inwoners
- 70% van de bevolking is jonger dan 30
- 65% van de studenten is vrouw.
- Economische groei 6,7% (dankzij hoge olieprijs) / Inflatie 16%
- Gemiddeld inkomen 100 dollar (daling van 30% sinds 1980)
- Iran is na Amerika het land met de meeste weblogs
- Iran is een Islamitische republiek: een kruising tussen een republiek en een theocratie

Lang contact voordat men trouwt is daar onacceptabel. De families moeten eerst akkoord gaan."

Ben je wel eens bang dat je daardoor de verkeerde man trouwt?

Fatima: "Ergens wel. Ik hou niet van die gearrangeerde huwelijken. Je weet niet of de man oprecht is en of hij er misschien veel andere vrouwen op na heeft gehouden. Maar dat is een lastig punt voor mij. Een punt dat ik nog niet heb opgelost. Mijn familie en achtergrond leren me dat ik niet moet daten. Tegelijk wil ikzelf zo vrij mogelijk zijn als het gaat om mijn echtgenoot. Ik weet niet hoe ik in de toekomst dat probleem ga oplossen. Het is een worsteling voor me."

Ontmoet je wel veel mannen?

Fatima: "Ja, bijvoorbeeld in de klas en op de universiteit. Dat is bij ons niet anders dan bij jullie. Maar je hebt natuurlijk wel gezien dat wij elkaar niet aanraken."

Klopt, maar dat neemt niet weg dat er behoorlijk geflirt wordt in Iran. Hoe doe jij dat als je een interessante man tegenkomt?

Fatima: "Hoe mensen daarmee omgaan hangt van de culturele achtergrond af. Zoals ik al zei, ik kom uit een traditioneel milieu en dan is het niet gebruikelijk om te gaan daten of flirten. Ik geef er de voorkeur aan uit te gaan met mijn vriendinnen."

Ylva: "Ik zou dat moeilijk vinden. Ik ben dramatisch romantisch. Liefde moet bij mij echt een gevoel zijn. Sinds ik een tiener was heb ik verschillende relaties gehad. Dat was trouwens ook vaak kinderachtig. Maar ik heb ook wel eens een serieuze relatie van 2 jaar gehad. Die werd uiteindelijk verbroken omdat ik het gevoel had: dit kan niet de ware zijn."

Fatima: "Dat is normaal."

Niet in Iran, toch?

Fatima: "Ik heb het over mijn grootouders gehad. Daar speelden hele andere normen en waarden. Hoe men daarmee omgaat kan blijkbaar veranderen. Het is geen kwestie van tolerantie. Ook onze volgende generatie zal liberaler zijn."

Er zijn verhalen over grote illegale feesten in Iran? Ken je die?

Fatima: "Ja, die zijn er. Maar ik denk dat die bezocht worden door mensen waarvan de familie er geen probleem mee heeft. Ik ben er zelf nooit geweest."

Je zou er waarschijnlijk ook niet heen willen. Vind je het verkeerd?

Fatima: "Het is in onze wereld moeilijk om goed en kwaad te onderscheiden. Soms voelt het inderdaad wel fout. Mensen die er heen gaan zijn anders. En anders-zijn is hier niet echt geaccepteerd. In de postmoderne wereld is het ongeveer de norm om af te wijken. Maar ik wil niet bij de afwijkende mensen horen. Trouwens, de mensen die de illegale feesten bezoeken vormen een kleine minderheid. Ik heb veel moderne vrienden, maar zelfs de meest moderne van hen hebben nog nooit een druppel alcohol gedronken. Dus het is echt een minderheid. Dat kan tot een misverstand leiden in het westen over wat hier werkelijk gebeurt."

Ylva: "Ik vind het wel mooi om te vertellen hoe mijn vrienden daar mee om gaan. Sommigen roken marihuana, anderen drinken alcohol. Weer anderen, zoals een Marokkaanse vriend van me, drinkt of rookt helemaal niets. Maar we gaan wel samen uit. Dat vind ik mooi."

Fatima: "Soms wordt er gedacht dat Iraniërs niet kunnen doen wat ze willen doen. Maar ook Iran kent een rijke diversiteit. Dit was mijn eerste jaar op de campus van de universiteit in Teheran. Daar worden veel verschillende mensen bij elkaar op de kamer

geplaatst. Mensen uit verschillende regio's, met verschillende etniciteiten (bijv. Koerden en Armenen) en met een moderne of traditionele achtergrond. Dat is complex, maar we kunnen met vrijwel iedereen overweg. Het is een boeiende mix."

En ze accepteren dat je traditioneel blijft?

Fatima: "Ja, ik heb veel moderne vrienden."

Stel, Fatima, je zou Ylva een week op sleeptouw mogen nemen door Iran, wat zou je haar laten zien?

Fatima: "Ik zou misverstanden willen wegnemen. Door slechte media bestaan er veel vooroordelen. Sommige zaken worden overdreven terwijl andere onderbelicht blijven. Ik zou Ylva graag meenemen naar plaatsen waar haar vragen worden beantwoord. Zij is bijvoorbeeld geïnteresseerd in mensenrechten. Het beeld bestaat dat Iran die voortdurend overtreedt. Maar sommige dingen moeten in hun eigen context begrepen worden. Neem de vrouwenrechten. Dat wordt in Iran veel minder als een probleem ervaren dan westerlingen willen geloven. Of het antisemitisme. Toen we laatst een boek bespraken van Shakespeare (The Merchant of Venice, red.) sympathiseerde iedereen met het joodse slachtoffer. We stellen vragen bij de joodse staat en het zionisme, maar we zijn niet antisemitisch. Ik denk dat het goed is wanneer westerlingen hier komen om te zien wat er werkelijk speelt. Als we daar meer studie naar doen kunnen uiteindelijk de vragen en spanningen tussen Oost en West worden opgelost. We moeten echt proberen de context te begrijpen."

Ylva, zou jij deze context uiteindelijk kunnen begrijpen?

Ylva (twijfelt). "Ik weet niet of het uiteindelijk over begrijpen gaat. Ik heb vooral moeite met bepaalde regels van deze staat. Daar horen we heel tegenstrijdige geluiden over. Ik begrijp de mensen die vanwege religieuze redenen bijvoor-

beeld een hejab dragen, maar er zijn ook mensen die daartoe gedwongen worden en zich onvrij voelen."

Fatima: "Dat is waar, het Iraanse volk is behoorlijk verdeeld. Ik begrijp wat je bedoelt. Maar het probleem is niet alleen de hejab of de wet. De patriarchie kent ook hele andere kanten, het is bijvoorbeeld de basis van ons gezinsleven. Daar speelt het zo'n fundamentele rol dat je niet bij de regels, zoals nobelprijswinnares Shirin Ebadi doet, kan beginnen. Veel mensen, zeker de ouderen, hebben niet het gevoel dat ze iets missen. Als er in Iran iets moet veranderen dan is er een bewuste meerderheid nodig."

En Ylva, wat zou je Fatima in Nederland willen laten zien?

Ylva: "Ik zou de diversiteit in Nederland willen laten zien. Bijvoorbeeld mijn vrienden. Ze zijn christen, moslim of niet-gelovig. Ik zou willen laten zien hoe we met elkaar omgaan. Hoe we praten. Hoe we samen uitgaan. En ik zou je de relatie met mijn ouders willen laten zien. Dat is zo compleet anders dan hier. Mijn ouders zijn niet meer samen. Maar ik heb een heel vriendschappelijke relatie met hen. Ze zijn de eersten die ik bel als ik ergens mee zit. Met mijn vader ga ik zelfs uit en kan ik tot diep in de nacht wijntjes drinken en over het leven filosoferen."

Fatima (glimlachend): "Dat lijkt me boeiend. Overigens heb ik ook een hele fijne relatie met mijn ouders. Vooral met mijn vader. Ik heb veel met hem gemeen en kan veel van hem leren. En, nu ik studeer, heb ik vaak discussies met hem over politiek, religie en de samenleving. Hij is docent op een religieus instituut en is daarom erg goed op de hoogte."

Ben je het vaak oneens met je vader?

Fatima: "Zeker! Het kan heel hoog oplopen. Hij is een stuk traditioneler en dat leidt soms tot ruzie. Maar uiteindelijk praten we het altijd uit." <<